

КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ГЕОГРАФІЇ, ТУРИЗМУ ТА ІСТОРІЇ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ
МУЗЕЙ ІСТОРІЇ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

VII Історико-краєзнавчі
ЧИТАННЯ

**КРИВОРІЗЖЯ:
ПОГЛЯД У МИНУЛЕ...**

15 квітня 2021 року

ТОМ II

Печеніна Н.А.,
кандидат історичних наук, доцент;
Криворізький державний педагогічний університет

**«НАУКОВІ ЗАПИСКИ» КРИВОРІЗЬКОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
(40-50-ТІ РР. ХХ СТ.): АВТОРСЬКИЙ ТА ТЕМАТИЧНИЙ АСПЕКТИ**

В 2020 році Криворізький педагогічний святкував свій 90-літній ювілей, адже історія навчального закладу починається із заснуванням в місті у 1930 р. Інституту професійної освіти. Підготовка спеціалістів (вчителів математики, фізики, історії та політекономії, української та російської мов і літератур) здійснювалася в той час на двох факультетах: техніко-математичному та соціально-економічному. Серед головних досягнень перших десяти років існування дослідники виділяють видання першого тому Наукових Записок Криворізького педагогічного інституту, до якого увійшли наукові доробки викладачів навчального закладу.

Докладну характеристику виданню, що побачило світ у 1941 році, надала Л. Дояр [1, с.33-38]. Наступні – другий та третій – томи Наукових Записок були опубліковані наприкінці 1950-х років.

Матеріали другого тому Наукових Записок (підписано до друку в травні 1957 р.) за тематикою переважно природничі. Зокрема, проблемам методики навчання ботаніки присвячено статті Д. І. Трайтака «Політехнічне навчання з ботаніки в деяких школах м. Кривого Рогу» та доцента кафедри ботаніки Н.В. Смирнової-Гараєвої «З досвіду виготовлення наочних посібників з ботаніки для школи». Дмитро Ілларіонович Трайтак працював в Криворізькому педагогічному з 1953 по 1966 рік, обіймав

посади асистента, доцента кафедри ботаніки, проректора з навчальної та наукової роботи. Головну увагу він приділяв вдосконаленню змісту шкільної біологічної освіти. Під його керівництвом буде створена наукова школа в галузі методики навчання біології, захищені близька 40 кандидатських та докторських дисертацій, проте перші свої наукові кроки Д.І.Трайтак зробив у Кривому Розі.

Майже півстоліття на кафедрі зоології пропрацювала Віра Вереміївна Боченко, її стаття «Шкільні зоологічні екскурсії на водойми» теж вміщена у другий том Записок.

Наукові розвідки у галузі ботаніки тісно пов'язані з ім'ям Івана Андрійовича Добровольського. Разом з київський ученим-лісознавцем С. І. Іванченком та В. І. Чепурновим ним було створено унікальну зелену зону неподалік від станції Долгінцево, дано об'єктивну оцінку досвіду степового лісорозведення на Криворіжжі. Його кандидатська дисертація, яка була захищена в 1952 р., присвячена вивченню рослинності Кривого Рогу. В другому томі Наукових Записок Іван Андрійович публікує дві статті – «Зелені насадження Криворіжжя» та «Вегетативне поновлення деяких дерев та кущів у степових штучних лісонасадженнях».

Тему природничих досліджень продовжували розвідки завідувача кафедри хімії доцента М.Д. Боня «Визначення швидкості окислення ненасичених сполук солями хромової кислоти в різних умовах», «Швидкість окислення вуглеводнів хромовою кислотою та її солями в різних умовах» та доцента М.У. Примушко «Вплив умов середовища на післяжнивне дозрівання насіння люцерни».

Фізико-математичний спектр статей представлений статтями старшого викладача кафедри математики В.Г.Тарнопольського «Критерії компактності множини в лінійному топологічному просторі» та колективною статтею викладачів кафедри фізики доцента Д.Н.Карликова, А.Ф.Скришевського та Д.П.Карликової «Рентгенографічне дослідження структури рідкої ртуті».

Гуманітарна складова випуску представлена статтями М.О. Рябка «Краєзнавство в радянській школі», доцента К.Й. Ровди «К.Маркс і Ф.Енгельс про російську літературу» та доцента П.Л. Варгатюка «Більшовики Катеринославу в боротьбі за здійснення історичних рішень Празької конференції в роки нового революційного піднесення» [2].

Третій том Наукових записок (підписано до друку в червні 1958 р.) відкривають статті гуманітарного спрямування викладачів кафедри марксизму-ленінізму Криворізького педагогічного – кандидата філософських наук Л.Л.Кагана «До питання про форми встановлення диктатури робітничого класу в європейських країнах народної демократії» [3, с. 3-16] та старшого викладача К.К.Могаричової «Катеринославський комітет РСДРП в 1900–1904 рр» [3, с. 17-40].

Продовжується збірник методичними розробками старшого викладача кафедри педагогіки І.В.Хазана (випускника Криворізького педагогічного) «З досвіду роботи класів з виробничим навчанням СШ № 62 м. Кривого Рога» [3, с. 41-54], вже згадуваного Д. І. Трайтака «Суспільно-виробнича праця учнів сільської школи та її навчальне та виховне значення (вивчення досвіду Глеєватської школи, Криворізького сільського району, Дніпропетровської

області)» [3, с. 55-63], В.М.Йоффе «Урок на тему «Удар» у 8 класі з використанням місцевого матеріалу» [3, с. 63-70], старшого викладача І.Н.Швеця «Елементарні частинки в курсі фізики 10 класу» [3, с. 71-80].

Публікаційну активність в царині ботаніки продовжували Іван Андрійович Добровольський, що досліджував деревні насадження Криворізького лісництва [3, с. 129-144], М.У. Примушко зі статтею «Причини ненабухання твердого насіння деяких бобових трав» [3, с. 145-153]. Так само свої наукові розвідки публікували вже згадувані раніше доцент М.Д. Бонь – «Порядок приєднання хлорноватистої кислоти до неграничних вуглеводнів ряду $C_n H_{2n}$ і $C_n H_{2n-2}$ » [3, с. 101-109] та доцент С.Я. Красницький «Рентгенографічне дослідження структури речовини в рідкому стані» [3, с. 81-93]. Результати подібного напрямку наукових досліджень були також представлені у статті асистентів Д.М. Карликов та Д.П. Карликова – «Рентгенографічне дослідження структури розплавлених амальгам цинку» [3, с. 93-101].

Дослідження науковців Криворізького педагогічного другої половини 1950-х років в царині математики представлені працею старшого викладача В.Г. Тарнопольського «Про один клас лінійних операторів у просторі послідовностей» [3, с. 109-117]; в царині фізіології – статтею старшого викладача Д.Н. Іващенко «Коркова стимуляція і гальмування рефлексів на розтягання» [3, с. 117-128], а в царині географії – публікацією старшого викладача Т.А.Клевцова «Клімат Дніпропетровської області» [3, с. 153].

Таким чином, аналіз наукових публікацій викладачів Криворізького педагогічного в повоєнні роки свідчить про різноспектрові дослідження, що відбувались в стінах вишу.

Джерела та література:

1. Дояр Л. В. А завтра була війна: гортаючи «Наукові Записки» КДПІ (1941 р.). *Криворіжжя: погляд у минуле...*: Матеріали V історико-краєзнавчих читань (Кривий Ріг, 18 квітня 2019 р.) / [Ред.кол. : Н.А. Печеніна (голова); А.В. Тарасов; Р.П. Шляхтич; В.А. Фінічева (упорядник)]. Кривий Ріг, 2019. Т. 1. 93 с.
2. Наукові Записки Криворізького державного педагогічного інституту. Київ: Радянська школа, 1957. Т. II.
3. Наукові Записки Криворізького державного педагогічного інституту. Київ: Радянська школа, 1958. Т. III. 157 с. .